

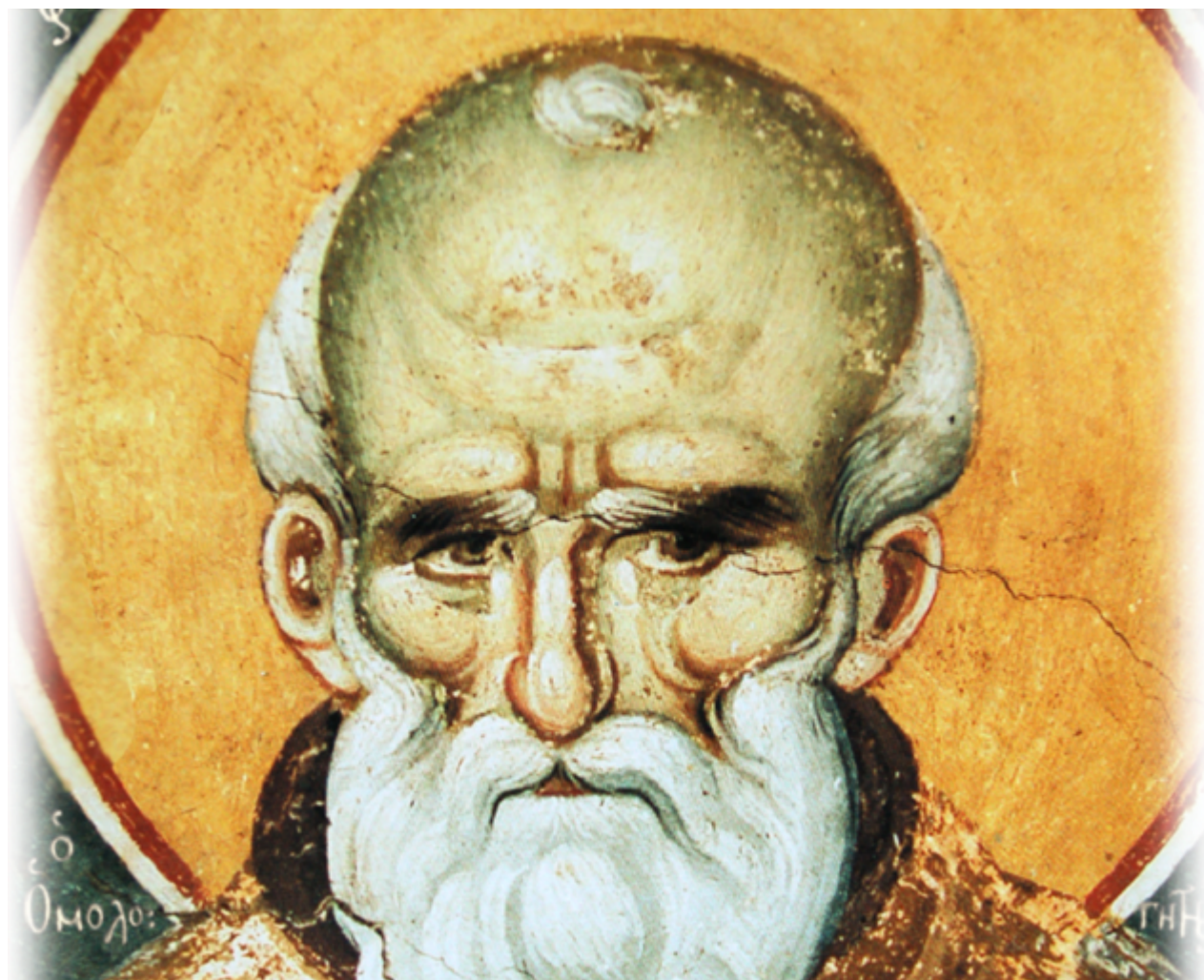
Άγιος Μάξιμος: τον απασχολεί πρωτίστως ο άνθρωπος, που είναι ανώτερος και από τον άγγελο! (Δημήτρης Ιωάννου)

/ [Πεμπτουσία](#)

ΚΕΦ. 1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Όπως έχουν διαπιστώσει οι μελετητές, ο άγιος Μάξιμος είναι έντονα επηρεασμένος από την σκέψη του αγίου Διονυσίου Αρεοπαγίτη[i], του μεγάλου, στην πραγματικότητα αγνώστου μέχρι σήμερα, συγγραφέα των περίφημων «αρεοπαγιτικών» συγγραφών, που γράφτηκαν τον 5 αιώνα, δέχτηκαν αμφισβήτηση αρχικά για την ορθοδοξία της θεολογίας τους, γρήγορα όμως – και με την συμβολή προπαντός του αγίου Μαξίμου-, έγιναν αποδεκτές από την Εκκλησία, και αγαπήθηκαν ιδιαίτερα από όλους τους μετέπειτα Πατέρες της Εκκλησίας, μέχρι και τον άγιο Γρηγόριο Παλαμά, οπότε και λήγει το Βυζάντιο.

Ο άγιος Μάξιμος κληρονομεί λοιπόν από τον Διονύσιο την εικόνα ενός σύμπαντος που είναι ιεραρχικά διαβαθμισμένο. Ο τελευταίος μιλά προπαντός για την πνευματική ιεραρχία των όντων, όπου, φυσικά, την πρώτη θέση κατέχει ο Θεός, και κατόπιν, μέσω των διαφόρων αγγελικών τάξεων, η θεία φώτιση και χάρη φθάνει στον άνθρωπο. Ο άγιος Μάξιμος διαφοροποιεί αυτή την οπτική, έτσι ώστε να περιλάβει το σύνολο των ενδοκοσμικών όντων. Αυτός μιλά, μ' έναν τρόπο πολύ πιο ρεαλιστικό, για τα όντα που βρίσκονται στο πεδίο του ανθρώπινου ορίζοντα, χωρίς να ενδιαφέρεται τόσο πολύ για τις «αγγελικές ιεραρχίες». Τον απασχολεί πρωτίστως ο άνθρωπος και ο κόσμος του, αυτός ακριβώς ο κόσμος μέσα στον οποίο ζει, οι δυνάμεις που τον συνθέτουν, και επίσης ο τρόπος που μπορεί να προσεγγίσει το θείο.[ii] Έτσι λοιπόν ιεραρχεί διαφορετικά το ον: μιλά γι' αυτά που είναι απλώς υλικά, όπως π.χ. μια πέτρα, γι' αυτά που έχουν την αυξητική δύναμη (π.χ. ένα φυτό), γι' αυτά που έχουν επιπλέον την αίσθηση (όπως ένα ζώο), τέλος γι' αυτά που διαθέτουν λογική ικανότητα (δηλαδή τον άνθρωπο). Ο Θεός αφήνεται έξω από το σχήμα αυτό, γιατί, βέβαια, αυτός είναι άκτιστος, και η παρούσα ιεραρχία αφορά τα κτιστό. Γιατί όμως, διαφορετικά από τον Διονύσιο, δεν γίνεται λόγος για τους αγγέλους;

Πρόχειρα, στο σημείο αυτό, πρέπει να τονίσουμε ότι την πρώτη θέση στο σύμπαν του Μαξίμου κρατά ο άνθρωπος, και όχι οι άγγελοι. Ο λόγος είναι ότι, κατά τον θεολόγο μας, σ' αυτόν έχει δοθεί η μέγιστη αποστολή να ενώσει τα διεστώτα, δηλ. τα χωρισμένα, μέρη του κόσμου και να τα προσαγάγει στον Ουράνιο Πατέρα, με «ιερατικό» πνεύμα θυσίας και προσφοράς. Ο άνθρωπος είναι «φύσει» στραμμένος προς τον κόσμο, αυτή είναι η ουσία της αποστολής του, συστατικό στοιχείο του εαυτού του. Ο άνθρωπος είναι κατ' ανάγκην ενδοκοσμικό ον. Άλλωστε, ο Υιός του Πατρός, ο Λόγος, όταν σαρκώθηκε, δεν έγινε άγγελος, αλλά άνθρωπος, καταδεικνύοντας έτσι την ανωτερότητα του ανθρώπου έναντι των αγγέλων – πολύ αργότερα ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς έλεγε ότι ο άνθρωπος προικίσθηκε από τον Θεό με περισσότερο «σθένος», γι' αυτό και είναι ο βασιλεύς της κτίσεως.

Επιστρέφουμε τώρα στην βασική προκείμενη του αγίου Μαξίμου: τα όντα είναι ιεραρχικά διατεταγμένα μεταξύ τους. Η θέση αυτή, μολονότι θυμίζει πλατωνισμό, στην πραγματικότητα είναι βαθιά ρεαλιστική και υπαρξιακή, και η σύγχρονη σκέψη πρέπει να το καταλάβει αυτό.

[i] Για την υπεράσπιση του Διονυσίου από τον άγιο Μάξιμο και την κριτική ενάντια στον Ωριγένη και τον Ευάγριο, βλέπε τα όσα γράφει ο π. Δ. Στανιλοάε στο: «Μυσταγωγία» του Αγ. Μαξίμου (εισαγωγή- σχόλια π. Δημητρίου Στανιλοάε), Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, 1989, σελ. 21-37. Εξάλλου για μια σύντομη και περιεκτική έκθεση της σκέψης του Αγίου Διονυσίου, βλ. π. John Meyendorff, "Christ in Eastern

Christian Thought” ,SVSP, 1975, σελ. 91-111.

[ii] Για τον κεντρικότατο ρόλο του ανθρώπου μέσα στην δημιουργία σύμφωνα με τον άγιο Μάξιμο γράφει πολλά ο π. Στινολοάε. Ενδεικτικά αναφέρουμε: «Ο άνθρωπος υψώνει μαζί του στο Θεό όλη την δημιουργία, γιατί είναι ο κεντρικός κρίκος, που ενώνει όλα τα διαφοροποιημένα μέρη της πραγματικότητας. Η βασική ένωση όλων των μερών ενεργοποιείται στον άνθρωπο βαθμιαία και προοδεύει προς τα άνω, δηλαδή οδηγεί όλα τα μέρη (του κόσμου) στην ένωση με τον Θεό»(στο: Αγ. Μαξίμου Ομολογητή, « Φιλοσοφικά και Θεολογικά ερωτήματα», εισαγωγή-σχόλια π. Δημητρίου Στανιλοάε, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, 1978, σελ 39-40). Και ο π. Meyendorff αυτήν την κοσμική διάσταση του έργου του ανθρώπου, όπως την περιγράφει ο Ομολογητής, προτιμά να αναλύσει στην επίσης περιεκτική εισαγωγή του στον άγιο Μάξιμο (ο.π. σελ. 131-151)